ՓԻՆԶ

ԹԻՒ 1240 — ՇԱԲԱԹ — 1877 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

1878

Զա՛նց կընեմք պատերազմական լրոց քաղուածն հաղորդել այսօր մեր ազնիւ ընթերցողաց, զանց կընեմք՝ կայսերական զօրաց կողմանէ Սօֆիայի պարպըուած ըլլալը, ռուսական զօրաբանակի մը Թաթար-պազարճըդի կողմէն դէպ ի Գըզանլըդ յառաջանալը, Էտիրնէի և Ֆիլիպէի ոչ-պատերազմող բնակչաց քաղաքէն դուրս ելնելու համար հրաման տըրուած ըլլալը, ռուսաց կայսեր հրամանաւ Պուլղարիա գալիք նոր զօրաց 250 հազար ըլլալը. զանց կընեմք՝ պատերազմական այս և ուրիշ այսպիսի պաշտօնական և անպաշտօն լուրեր. վասնզի քանի մ՝օրէ հետէ զինադուլի խորհուրդկայ պատերազմող երկու տէրութեանց մէջ. թշնամութիւնք և զէնք կդադարին. երեքշաբթի օրը Օսմանեան խորհրդարանին ալ հաղորդուած է այս որոշումն և անկէց ալ ընդունուած. Ֆէրիք Մէհմէտ Ալի փաշա Նէճիպ փաշայի հետ կայսերական կառավարութեան կողմանէ չորեքշաբթի օրը ռուսական բանակակեդրոնը ուղևորած են բանակցութեան համար, և շատ հաւանական է որ այսօր կամ վաղը նորանոր տեղեկութիւն կհասնին։

Այսպէս աւասի՛կ կկոխեմք նոր տարւոյ սեմերը, սակաւ մի ոգի, շունչ և յոյս առած։ Կշնորհաւորեմք մեր սիրելի Ազգը, մեր ազնիւ ընթերցողները, հեռաւոր և մերձաւոր։ Մաղթե՛նք, որ հաշտարար, գոհացուցի՛չ ըլլան սկսուած բանակցութեան արդիւնքը, և ա՛յլ եւս զինուց չմնայ խօսքը. չա՛ռ և չա՛տ եղան արեան՝ աւերի և ապականութեան ա՛յն քստմնասարսուռ տեսարանները, զորս մեր բնակած երկրին եւրոպական ու ասիական կողմերը, մեր շուրջը պարզեց ընդարձակեց երկու ու կէս տարի յառաջ փոքրիկ կայծէ մը ծնունդ առած պատերազմը, հետզհետէ սաստկանալով. չա՛տ և չա՛տ եղան մեր երկրին վաճառականութեան, երկրագործութեան և հովուութեան կրած վնասները. մեր զարգացման և բարօրութեան ա՛յս աղբիւրները գրեթէ խսպառ ցամաքեցան, և այսօր ամեն ոք, ամեն կարգի՛ ոք տըխո՛ւր և անկեալ սրտիւ իւր և իւրայնոց ոգեպահիկն հայթայթելու համար կտառապի կտուայտի։ Աղետից և թշուառութեանց այս բաժակէն խոշո՛ր բաժին մ՝ալ մեր չարաբաստիկ ազգայնոց վիճակեցաւ, և քամեցին ցմրուր՝ ամենայն երկայնմտութեամբ խոնարհելով համայն տիեզերաց միակ տնօրէնն եղող Նախախնամութեան առջև։ Մաղթե՛նք, որ ա՛յլ եւս չնորոգին այդ դժոխային օրերը, և այս նոր տարին բարօրութեան ու յաջողութեան երջանիկ դարագլուխ մ՝ըլլայ համայն Թուրքիոյ և մեր սիրելի Ազգին համար։

Այս ջերմեռանդն մաղթանօք կսկսիմք նոր տարին, խնդրելով մեր ամեն ազգայիններէն, որ սնոտեօք զբաղելէ և ժամավաճառ լինելէ խսպառ հրաժեշտ տան, և անհատական՝ ընտանեկան ու հանրական զարգացման ու բարօրութեան էական տարերաց վրայ դարձուցեն իրենց բոլոր ու խորին ուշադրութիւնը։ Անդուլ և յարատև ջանից ու աշխատութեան պէտք ունիմք մեր յառաջադիմութեան համար։ Փոյթ տանինք առաւել քան զառաւել օրինաւոր և արդիւնաւոր դաստիարակութեան համար, փոխենք արդի՛ սին և սնոտի ընթացքը, կատարելապէս հետեւինք Եւրոպացւոց, և մասնաւորապէս Գերմանացւոց և Ամերիկացւոց. տեսան մեր ազնիւ ընթերցողք, թէ այդ մեծ ազգերը այս մասին ի՛նչպէս կվարուին. չա՛տ լաւ և մանրամասն հաղորդել և նկարագրել հաճեցաւ մեր թերթերոնց վսեմափայլ Ստեփան փաշա Ասլանեան վիէննայէն բազմաթիւ նամակներ շարադրելով և ղրկելով. երեքշաբթի առաւօտ դարձաւ Նորին վսեմութիւնը. առաջիկայ առթիւ պիտի հրատարակեմք Հռոմէն գրած առ այժմ վերջին նամակը, որ դժբաղդաբար ուշ հասաւ մեր ձեռքը, և մեր անձնական տկարութեան պատճառաւ չկրցանք չորեքշաբթի մեր թերթը և զայն հրատարակել։ Ստեփան փաշայի ա՛յդ ոսկեղինիկ նամակները, փունջի 1877 տարւոյ թերթերուն գլխաւոր զարդերն եղան, և կցանկամք որ ազգային դաստիարակութեան հոգն ու խնամքը ստանձնող անձանց քով դըրտնուին, յորս իբրև ի ջինջ հայելւոջ պիտի տեսնեն իրենց բռնելիք ընթացքն ու մեթոտը։

Այսու բաղձանօք, և միանգամայն մեր սրտագին շնորհակալիքն մատուցանելով փունջի մեծարգոյ բաժանորդաց, բարեկամաց և բարերարաց, որոց շնորհիւ անքակ և անթառամ կայ և մնայ փունջն, կանցնիմք շարունակել մեր սովորական աշխատութիւնը, այսուհետև առաւել եւս օգտակար հանդիսանալու ուխտիւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Պատրիարքարանը քանի մ՝օր յառաջ իմանալով, որ զինուորական գործոց պաշտօնատունէն հեռագրով հրաման գացած է գաւառները, առ այժմ յետաձգել ոչ-մահմետականաց քաղաքային զինուորագրութեան գործը, որոշեր է սոյն տեղեկութիւնն իւր կողմանէ ալ հաղորդել առաջնորդարանաց՝ որոց շատերը հրահանգի կսպասէին Պատրիարքարանէն։

Վերջին քանի մը շաբաթուց մէջ Կարնոյ Գեր. Առաջնորդին վրայ քանիցս ցաւալի զրոյցներ ելան և ստուեցան։ Այս անգամ դարձեալ այդպիսի զրոյց մ՝ելած է։ Ըստ Մէճմուայի Հավատիսի՝ քանի մ՝անծանօթ չարագործ մարդիկ դիշեր ատեն Նորին գերապատուութեան վրայ յարձակելով՝ դարկեր և քանի մը տեղէն վիրաւորեր են. բայց բարեբաղդաբար վէրքերը թեթև են, և առողջանալու վիճակի մէջ կը գտնուի եղեր։

Պատրիարքարանէն շնորհակալութեան գիր գրուեր է Եգիպտոսի առաջնորդ գերապատիւ Տ. Մեսրովպ Ս. Արքեպիսկոպոսի, ներկայ աղետալի պատերազմին երեսէն հարուածեալ և ջնասեալ մերազնեայ թշուառ գաղթականաց ի նպաստ առաջարկեալ հանգանակութեան գործը սրտի մտօք սկսելուն, և հանգանակողաց գլուխն անցնելով արդիւնաւորելուն համար։ Պատրիարքարանը միանգամայն յանձնարարած է Նորին գերապատուութեան՝ ազգային վարչութեան գոհունակութիւնն հաղորդել նաև համայն գորովագութ հանգանակողաց։

Անշուշտ այսպիսի շնորհակալեաց գրեր ուղղուած են նաև ուրիշ գաւառաց գերառաջնորդաց և ժողովրդեան, որոց յիշեալ նպատակաւ բրած արդիւնքն ալ արդէն Պատրիարքարան հասած է, ինչպէս են Էտիրնէ, Ցէմիթօխա և այլն։

Այս առթիւ դարձեալ մեր սրտագին շնորհակալիքն ալ կմատուցանեմք առհասարակ ազնիւ հանգանակողաց, և նոցա առաջնորդ և օրինակ հանդիսացողներուն, յուսալով որ ուրիշ բարեկեցիկ վայրաց ազգայինք ալ կիսութեան մասնակցիլ սոյն կարևոր հանգանակութեան՝ որով բազմաթիւ թշուառ մերայինք պիտի մխիթարուին և օրհնեն իրենց օգնութեան ու մխիթարութեան ձեռն կարկառողները։

Իզմիրի Արմաշ և Խասկալ գիւղօրէից բնակիչ 80ի չափ ազգայնոց կողմանէ ղրկուած է մեզ հետեւեալ գիրն, հրատարակելու և Պատրիարքարանի ու կայսերական կառավարութեան ուշադրութեան մատուցանելու համար։ Շրջակայ չէրքէզներու երեսէն իրենց կրած ազգի ազգի նեղութիւնները կգրեն մեր այս թշուառ ազգայինք։

Ահաւասիկ.

• • • խմբագիր.

Առեւտրական գործողութիւնները բոլորովին դադրած և ապրուստի նիւթեր չափէն աւելի սուղնալով, ժողովրդեան տառապանքն երթալով ծանրացաւ։ Ասոր պատճառն ամեն մարդ պատերազմին կ՝ընծայէ։ Թերեւս այս կարծի-

քը բոլորովին ստոյգ ըլլայ այն տեղերու համար, ուր ժողովրդեան ապրուստը լոկ ըրամական առեւտուրէ և յարուեստից կ'գոյանայ. իսկ այն տեղերու համար, որ պատերազմի թատրէ ՝հեռի են և երկրագործութեամբ կ'ապրին, չեմք կարծեր որ սոյն կարծիքը ճշմարիտ ըլլայ։

Մեր այս շրջապատը բնակող ժողովուրդը թէ քրիստոնեայ և թէ ո՛չ-քրիստոնեայ՝ սովորաբար երկրագործութեամբ կ'ապրին, և պատերազմի պատճառած սղութենէն և իւր աղետներէն ազատելու վիճակը չունին. որովհետեւ հասարակօրէն ամեն ծախքերնին յերկրագործութենէ կ'հայթայթեն։ Սակայն զարմանալին այն է որ ուրիշ շատ տեղերէ աւելի անհնարին և դառն անձկութեան մէջ ինկած են. այնպէս որ եթէ այս վիճակը մէկ երկու ամիս ալ տեւէ, բոլորովին պիտի փճանայ ժողովուրդը։

Այս աղետից՝ պատճառը պատերազմը չէ. և երանի՛ թէ պատերազմն ըլլար, որոյ վերջանալովն անշուշտ սոյն տառապանքն ալ պիտի վերջանար։

Այս յուսահատական վիճակին պատճառը ժամու չափ հեռաւորութեամբ մեր կողմերը բնակող չէրքէզներուն զտիւ և զգիշեր անընդհատ աւազակութիւնն է, որ գիւղերը ձի չթողուցին բոլոր գողցան. միայն Արմաշու և Խասկալի մէջէն, վեց ամսուան մէջ 30էն աւելի ձի գողցան. երկու անգամ վանքին ագարակէն մատակ ձիերը գողցան. երկու երեք անգամ ջրաղացքը կողոպտեցին, ուրիշ ջրաղացներն ալ միշտ կողոպտուելու վրայ են։ Ասկէ զատ, արտերու մէջ սերմանելու գացող խեղճ երկրագործներուն վրան յարձակելով, ցանելու արմտիքնին և ձեռքի գործիքնին բռնութեամբ կը յափշտակեն կերթան։ Ջրաղացներն ալ աղալու արմտիք կարելի չէ տանիլ։ Ցանուած արտերու մէջ ձիերով անխնայ կ'պտրտին, կ'կոխոտեն կանցնին,

Կարելի չէ դուրս ելք կոխել, առանց չ'կողոպտուած ետ դառնալու, միայն գիւղերը կողոպտուելու մնացած էին, այս ալ սկսեցին. անցեալները Խասկալի մէջ տուն մը աւարի առին։ Եւ թէպէտ գիւղերու մէջ պահպանութիւն ընելու համար, գիշերապահներ որոշուեցան, բայց այս ծախքը մինչեւ ե՞րբ պիտի կրնայ տալ ժողովուրդը, մանաւանդ թէ ժողովուրդ մը՝ որոյ ապրուստը տան մէջ նստելու տեղ, արտերու և լեռներու մէջ աշխատելով կըլլայ. դուրսն ի՞նչպէս պիտի կրնայ զինքը ապահովել։

Վերջապէս ժողովուրդը բոլորովին յուսահատ վիճակի մէջ մնացած է. երթեւեկութիւնները փտանգաւոր և խափանուած են. ընչից և կենաց ապահովութիւնը գրեթէ բոլորովին վերցուած է. խեղճ երկրագործը, սարսափահար՝ ձեռքը ծոցը դրած կը մտածէ թէ մինչեւ ո՞ւր պիտի յանգի այս աղետից վախճանը՝ վասն զի իւր թշնամի չէրքէզներուն պէս սորված չէ զէնքի, վասն զի աւելի կընտրէ խաղաղ և հանդարտ կենաց՝ ընդ օրինաց և իշխանութեամբ ապրիլ՝ քան ընաս ընդ ընասու հատուցանելով, իւր խաղաղութիւնը վրդովել, և աւազակաբարոյութիւններ ընել, վասն զի կսիրէ և պարտի իւր կենաց և ընչից ապահովութիւնն բարեխնամ կառավարութենէն սպասել, քան անձամբ անձին ձեռն տալ օգնութեան և ընասակար միջոցներու դիմել։ Արդ, ինչպէս ըսինք, եթէ պատերազմը ըլլայ այս աղետից պատճառը, շատ դիւրին է տանել և հանդուրժել, մինչեւ որ վերջանայ. բայց մեր այս ցաւալի վիճակն ուրիշ կերպով դարման չ'վերցուներ. բայց եթէ, կամ ժողովուրդը, պէտք է իւր բնակած երկիրը փոխէ և իւր անդորրութեան ճարը նայի, և կամ կառավարութիւնն իւր բոլոր ուշադրութեամբ պէտք է ծանրանայ այն չէրքէզարնակ գիւղերու վրայ, որ՝ մերձաւոր կը գտնուին ընասեալ հայ և տաճիկ գիւղերու։

Ասկէ ուրիշ հնարք չ'կայ կառավարութեան համար. որովհետեւ չէրքէզները սովորութիւն ունին հեռուէ հեռու իրարու հիւր երթալ և հիւր դացած գիւղերնուն մօտէն ձի, կով և նոգողնալ և երթալ, և այսպէս փոխադարձաբարուստի ո՛ր չէրքէզ գիւղի ժողովուրդ եթէ իւր մերձաւոր գիւղի ընասուն տուգանքը տայ, տարակոյս չկայ թէ այս ընասակար ազգը անմիջապէս կ'զգաստանայ։

Լսեցինք որ մեր գեր. Սրբազան Առաջնորդը Նիկոմիդիոյ կուսակալին ծանր բողոք գրած է այս յուսահատական վիճակնուս համար։ Երանի՛ թէ յաջող արդիւնք մ'ունենար։

Կը խնդրեմք, . . . Խմբագիր, սոյն նամակնիս հրատարակէք Ձեր պատուական թերթին մէջ, որպէս զի թէ Ազգ. վարչութիւնն իմանայ մեր այս անտանելի վիճակը, և թէ բարեխնամ կառավարութիւնն ալ իւր սիրելի հպատակաց աղաչանքը լսելով, բարեհաճի իւր ազդու հրամաններովն ընդ փոյթ դարման տանիլ մեր ցաւոց։ (Ստորագրութիւնք)

Կխնդրեմք, մայրաքաղաքիս և գաւառաց մէջ փունջի հետ բաժանորդագնի հաշիւ ունեցողները բարեհաճին վճարել անյապաղ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեծ Եպարքոս անուանեցաւ բարձրապատիւ Ահմէտ Համտի փաշա՝ փոխանակ Լոտֆէմ փաշայի։

Ներքին գործոց նախարար կարգեցաւ՝ կայսերական պալատան գլխաւոր քարտուղար և Ծերակուտի անդամ Սայիտ փաշա։

Կայսերական գանձուն (խազինէի խասսա) վերատեսուչ ընտրուեցաւ Նամըգ փաշա։

Ելեմտից նախարար անուանեցաւ Բուսումաթի վերատեսուչ Քեանի փաշա։

Տրապիզոնի կուսակալ կարգեցաւ՝ Ելեմտից նախորդ նախարար Եուսուֆ փաշա։

Հասարակաց կրթութեան նախորդ նախարար Քէմալ փաշա՝ Ծերակուտի անդամոց կարգն անցաւ։

Հասարակաց կրթութեան նախարարութիւնը՝ Ծերակուտի անդամներէն Ահմէտ Վէֆիզ փաշայի յանձնուեցաւ։

Բուսումաթի վերատեսուչ կարգեցաւ Սատըգ փաշա։

Օգոստափառ Սուլթանին հրովարտակը՝ որ այս պաշտօնաբաշխութիւնը կհռչակէ, իւր կատարեալ դոհունակութիւնը կայտնէ նախորդ մեծ-Եպարքոս Լոտֆէմ փաշայի արժանեաց և բարւոք պաշտօնավարութեան համար, և հրաժարմանը պատճառ անձնական տկարութիւնը կդնէ, որով հարկադրեր է ժամանակ մը զբաղմունքէ հեռի մնալ։ Նորին վեհափառութիւնը ի վերջոյ կյանձնարարէ նորընտիր մեծ-Եպարքոսին, նախարարաց հետ համաձայնութեամբ ամեն ջանք ի գործ դնել՝ երկրին նորոգութեան ու ապագային ապահովութեան համար, և անկեղծ բարեխամ տէրութեանց խնդիրներէն ու ազդարարութիւններէն, և երկրին անկախութեան ու ամբողջութեան երաշխաւորող միջոցներէ օգուտ քաղել։

— Պէյօղլուի կառավարիչ Մէհմէտ փաշա՝ ոստիկանութեան նախարար ընտրուեր է։

— Երկու օր յառաջ Անգղիոյ կառավարութեան կողմանէ պաշտօնական հեռագիր մը հասեր է Բ. Դուռը, որով կը ծանուցուի թէ Անգղիա չպիտի կրնայ պատերազմի մասնակցիլ և օժանդակել Թուրքիոյ, բայց պիտի աշխատի որ հաշտութեան բանակցութեան առեն Թուրքիոյ ամբողջութիւնն ու անկախութիւնը պահպանուի։

— Ասիոյ և Ռումելիի կողմանց ռուսական ընդհանուր հրամանատարք՝ Նիքոլա և Միշէլ արշիդուքսք՝ զինադադարի առաջարկութիւնն ընդունելով՝ պատասխաներ են թէ պատրաստ են իրենց զրկուելիք պաշտօնատարաց հետ բանակցիլ։ Կըսուի, թէ Սիւլէյման փաշա Լոֆճա երթալով՝ Նիքոլա արշիդքսին հետ և Ասիոյ հրամանատար Իսմայիլ Հագդը փաշա ալ արշիդուքս Միշէլի հետ պիտի տեսնուի։

Իսկ վագրթ այս առաւօտ իբրև ըստոյգ տեղեկութիւն կհրատարակէ, թէ զինադադարի խնդիրը դեռ կարգադրուած չէ, որովհետև Օսմ. հրամանատարաց կողմանէ Նիքոլա արշիդքսին առաջարկուեր է. բայց նա պատասխաներ է թէ՝ զինադադարը կարելի չըլլար, մինչև որ յառաջագոյն հաշտութեան պայմանները չորոշուին։ Ասոր վրայ, նախարարք հինգշաբթի գիշեր ի ժողով գումարեր են կայսերական պալատան մէջ, և որոշուեր է որ անգամ մ'ալ Նիքոլա արշիդքսի և Կորչագոֆ իշխանի և այլոց հետ բանակցութիւն ըլլայ, և հաշտութեան պայմաններն հարցուի։ Ըստ այսմ գործադրուեր է, սակայն մինչև երէկ երեկոյ պատասխան առնուած չէր։

Կըսեն, թէ Ռուսիա կառաջարկէ զինադադարի համար, որ կայսերական զորքը թողու Դանուբի եղերաց բերդերը. բայց անստոյգ լուրեր են ասոնք, որովհետև՝ վերոյիշեալ տեղեկութիւններէն կտեսնուի, թէ Ռուսիա դեռ վերջին կամքն յայտնած չէ զինադադարի համար։

— Ահմէտ Մուխթար փաշա՝ որ քանի մ'օրէ հետէ Պօլիս հասած է, օգոստափառ Սուլթանին ներկայացաւ, և երէկ երեկոյ Զաթալճա ուղևորեցաւ՝ տեղւոյն ամրութիւններն աչքէ անցուելու համար։

— Շիպկայի կայսերական բանակին համար այլևայլ զրոյցներ կան։ Բայց դեռ պաշտօնական տեղեկութիւն մը չըկայ, յիշեալ բանակին ռուսաց ձեռքն ինալուն կամ ազատելուն վրայ։

— Սերվիացիք այս անդամ երբ անկախութիւն հրատարակեր են, Պէլկրատին բերդին վրայ օսմանեան դրօշակին յատկացեալ կայմը վար առեր, բերդին վրայ դտնուած թուրքերէն դրերը սբրբեր, և անոնց տեղ սերվիական քարակոփ թաղ մը դներ են։

— Այս անդամ Ռուսք երբ Պալքանն անցնելով Եէնի-Զաղրայի կայարանը դրաւեր, և երբ Խասքէօյի Գայաճքդի կայարանն ալ մօտեցեր են, երկաթուղւոյն տեսչութիւնը մինչև Եէնի-Զաղրա եղած կառքերն և ամենայն ինչ ետ առեր, և Թաթար-Պազարճքդի համար Սիւլէյման փաշայի ուղած կառքերը Լտիրնէէն զրկեր է, ամենայն զգոյշութիւն յանձն առնելով։

— Երէկ գիշեր մինչև առաւօտ 10000 ի չափ գաղթական եկան մայրաքաղաքս, մերկ և անօթի։ Այսօր և գիշերն ալ 20000 էն աւելի այսպիսի խեղճեր մայրաքաղաքս պիտի թափին եղեր։

— Լտիրնէէն առ Պասիրէթ գրուած

նամակ մը՝ յիշեալ քաղաքին մէջ ալ լիրայի գնոյն բարձրութեան պատճառաւ հասարակաց մէջ բաւական տագնապ ըլլալը կծանուցանէ, և կյաւելու թէ այս օրերս հոս խիստ շատերը իրենց ունեցածը խիստ աժան գնով ծախելով դաղթելու ջանադիր են։

—25,000 ղրշ ամսական սահմանուեր է Ծովային գործոց Նախարար Սայիտ փաշայի, կայսերական հրամանաւ։

Սատրդ փաշայի և Փարիզի Նախորդ Օսմանեան դեսպան Խալիլ փաշայի համար ալ 10ական հազար ղրշ դադարման ամսաթոշակ (թէդայիւտ) որոշուեր է։

—Լէվքնթ-Հէրբլա ի լրոյ կծանուցանէ, թէ Օսմանեան խորհրդարանին շաբաթ աւուր նստին վիճաբանութեան վրայ Լոնտոնի լրագրաց համար հեռագիր քաշելն արդիլուեր է, և թէ՝ Խորհրդարանին կողմանէ այս մասին հարցում պիտի ըլլայ հեռագրական վերատեսչին։

Յիշեալ լրագրոյն այս ծանօթութիւնը ստուգութեան արժանի կհամարուի։

—Վաճառականական և երկրագործական ժողովոց գլխաւոր քարտուղար Սամի էֆէնտի առջի դիշեր Պէյօղլու Ղալաթա-Սէրայի դիմացը գբօսարանի մը մէջ Պասիրէթ լրագրոյն արտօնատէր Ալի էֆէնտիի և զինուորական տեղակալի (դայմագամ) մը նստած երկրին վրայ խօսած ատեններին, մէջերնին գժտութիւն ինկեր և զինուորականը ծանր ապտակ մը իջուցեր է Սամի էֆէնտիի։ Գբօսարանը վեր ի վեր եղեր է. բայց պատճառն անյայտ մնացեր է, և այժմ ոստիկանութեան քննութեան կսպասուի։

—Այս անգամ ալ 300 անտուկ վիրաբուժական պիտոյք ղրկուեր է մայրաքաղաքս օսմանեան զօրաց համար, Եգիպտոսի Բարձր. Խեդիվին և նորա դերդաստանին կողմանէ։

— Վարնայէն հեռագրուած է, թէ Ռուսաց Բուլսճուգի հիւանդանոցները ռբմբակոծելն ստոյգ է։ 220ի չափ վիրաւորք Վարնա փոխադրուեր են, և Վարնայի ու Բուլսճուգի մէջ հեռագրական հաղորդակցութիւնը դադարեր է։

—Կայսերական կառավարութիւնը որոշեր է, որ Պօսնայի կուսակալութեան վիճակէն եղն ու կով դուրս չհանուի։

—Երկուշաբթի գիշեր Ղալաթիա Սանտրգճըլարի կողմը գբօսարանի մը մէջ երկու անգղիացի կռուի բռնուելով՝ մէկն զմիւսը սպաններ, և մարդասպանն ալ բռնուեր է։

—Յունաստանի զինուորական զօրութեան վրայ հետևեալ տեղեկութիւնները տրուած են։ Ամեն օր զէնք և ռազմամթերք կուգայ Աթէնք. Յունաստան այժմ ունի 150 հազար բերնէն լցուող, և 96 հազար ուրիշ տեսակ հրացան ինչպէս նաև 84 քրիւբի թնդանօթ։ Վանքերուն մէջ տեղացի օրիորդք վիրաւորաց համար այժմէն ծուատ կպատրաստեն։ Կըսուի, թէ կառավարութիւնը 'ի զէն պիտի կոչէ ազգային զօրքն ալ, որով 80 հազար երիտասարդք ալ կաւելնան արդէն սպառազինեալ 30 հազար կանոնաւոր զօրաց վրայ։

Երէկայէն դեկտ. 8 թուով դրուած նամակ մը հետևեալ տեղեկութիւնները կհաղորդէ։

« Անցեալ շաբաթուընէ սկսեալ, տեղւոյս պանդոկներն ալ պարպելով՝ զօրաց յատկացուցին. արդէն այս պանդոկները լի են զօրօք։ Կըսուի, թէ այսուհետև ի մերձակայից եկող զօրքերն քաղաքս պիտի ձմերեն. ուստի այս պատճառաւ ամբողջ թաղեր ալ պարպելով՝ զօրաց յատկացուցնելու երկիւղ կտիրէ. այն ատեն շատ ընտանիքներ ձմրան սաստկաշունչ եղանակին օթևան գտնելու հարկին մէջ պիտի գտնուին։

« Կարինէն ստոյգ տեղեկութիւն մը չկայ. եկողներէն կիմացուի որ մեծ պատրաստութիւնք կտեսնուին։

« Երէկ և այսօր ոսկւոյն յանկարծական և տարօրինակ բարձրացմամբ թէ՝ դրամոց և թէ՝ ապրանաց մասին եղած ներդաշնակութիւնը վեր ի վայր եղաւ։ Վարձաւորին վիճակը խիստ անձուկ է և դառն։ Հարուստը ա՛լ աղքատին օգնելու անկարող է. շատ ընտանիքներ իրենց ոգեպահիկը հայթայթելու անկարող վիճակի մէջ կգտնուին։ Աստուած միայն կարող է զմեզ այս վիճակէն փրկելու »։

Իտալիոյ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը մեռաւ ամսոյս 28ին, քանի մ'օր կողացաւի և տենդի հիւանդութեամբ անկողնոյ ծառայելէն յետոյ։ Որդին՝ Ումպէրթ՝ Իտալիոյ թագաւոր հռբատարակեցաւ, և ներկայ նախարարները վերահաստատեց իրենց պաշտօնին մէջ։

Հռոմ ուրիշ մեծ անձ մ'ալ կորոյս, Լա-Մարմորա զօրավարը՝ որ ի Ֆիօրէնցա վախճանեցաւ ամսոյս 24ին։

Գաղղիոյ մէջ ալ զօրավար մը կնքեց մահկանացուն ամսոյս 27ին, որ է Գուղէն-Մօնթօպան։

Թուրքիոյ մէջէն ալ հռչակաւոր մէկը պակսեցաւ. Շէյխ ճէլալէտտին անուն քիւրտը, որոյ ուրիշ բազմազան խժդժութեանց վրայ Պայազիտի կոտորածին հեղինակութիւնն ալ աւելնալով՝ իւր անունն բոլոր աշխարհի մէջ հռչակուեցաւ, և յաւիտեան պիտի յիշատակուի աշխարհի պատմագրութեան մէջ, ինչպէս կյիշատակուի Երոստրատ՝ ի հնումն 127 թագաւորաց կառուցած Եփեսոսի բազմահռչակ մեհեանը մէկ աւուր մէջ այրելուն համար։ Ճէլալէտտին մեռեր է՝ Իկոնիի մօտերը պատերազմի մը մէջ առած վէրքէն։ Կարինէն սորա մահուան աւետիսը Թայմզի հաղորդող նամակը սա՛ հետաքրքրական տեղեկութիւնը կյաւելու. — « Քիւրտերը ա՛յնպէս գիտեն, թէ իրենց Շէյխերն եթէ ո՛չ անմահ գոնէ անվիրաւորելի են. այս պատճառաւ Շէյխ ճէլալէտտին երևան չէ հաներ վիրաւորուիլը. և երբ մեռնիլը մօտեցեր է՝ որդին ժողովելով իւր ցեղին գլխաւորները, ծանուցեր է թէ Մարգարէն իւր մեծ հայրը ղրկած էր, որպէս զի իւր որդին (Շէյխ ճէլալէտտինը) առնէ տանի այս աշխարհէն, որ այժմ անհաւատից աւերմանց ենթակայ եղած է, և թէ՝ վանայ հայոց մեղաց համար յիշեալ քաղաքը ռուսաց ձեռքը պիտի իյնայ. բայց սուրբ ճէլալէտտին այն դիշերն արքայութիւն պիտի երթայ՝ այնպիսի նուաստացուցիչ դէպքի մը ականատես չգտնուելու համար »։

Եթէ ճէլալէտտին արքայութիւն երթայ, դժոխքին մէջ գտնուողները արժանի են երթալ բազմիլ արքայութեան ամենէն բարձրագոյն նախաթոռները։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

31 Դեկտեմբեր 1877

Քոնսոլիտ			9–10
Սոսիէթէ ժէնէրալի բաժինք նդ. լիր.			5–15
Քրէտի » »	Օսմ.	»	5– 5
Երկաթուղեաց՝ »		Ֆր.	25–
Թրամուէյ		Օսմ. լիր.	90
1863ի փոխառութիւն		Ֆր.	47–
1865ի »		»	48–
1869ի »		»	45–
1872ի »			22–

ԴՐԱՔ, Օսմ. լիրան 100էն

Մէճիտիյէ	107–	Ռուսիոյ բոլ	88–50
Մէթալիք	119–20	Գաղղ. լիրա	87–
Պղինձ	185–	Անգղ. »	109–10
Թղթադրամ	251–	Գրիմից	50–10

ԶԲՕՍԱՐԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

ԿԱՄ

ՆՈՒԷՐ ԿԱՂԱՆԴԻ

Պ-ՊԷՐԳԱՐԴ

Մաքուր տպագրութեամբ, ընտիր թղթի վրայ տպուած, գեղեցիկ պատկերներով զարդարուած դրքոյկ մ'է, փոքրիկ տղայոց և աղջկանց ընթերցանութեան շատ յարմար։

Կը պարունակէ օգտակար ծանօթութիւններ, բարոյալից վէպեր, լաւ խրատներ, զուարճալիքներ, և այլն։

Գինն է 1 հինգնոց թղթադրամ. գրեթէ ձրի։

ՍՈԿՐԱՏԻ ՈԳԻՆ

ՐՕՍԻ ՏԸ ՃԻՒՍԹԻՆԵԱՆԻ

Ոգեկանութեան (սբիրիթիզմ) վրայ գրուած սոյն կարևոր գործը որ Պ. Յ. Սվաճեանէ թարգմանուած և Իզմիրի Աբաջաս Աբբոթեանի տպարանէն ի լոյս ընծայուած է, նոյնպէս կը ծախուի Եէնի-ճամի Զիլինկիրլէր-ճատտէսի, թիւ 2, Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով։ Գին 25 սանթիմ։

ԹԵՍԱՒՐՈՍԻ ԲԱՐՈՅԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս պատուական գիրքը այս անգամ շնորհիւ դեր. Խորէն եպիսկոպոսի Մխիթարեան դրաբարէն համառօտութեամբ աշխարհաբարի թարգմանուելով Իզմիրի Տէտէեան. եղբարց տպարանէն ի լոյս ընծայեցաւ մաքուր տպագրութեամբ, Յուսալի է որ այս անմահ գործը մեծ ընդունելութիւն պիտի գտնէ ազգային վարժարաններէն և ընթերցասէր հասարակութենէն։

Գիրքը կազմեալ 316 երեսէ բաղկացած ըլլալով կը վաճառի Եէնի-ճամի Զիլինկիրլէր ճատտէսի թիւ 2 Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով։ Գին 3 ֆրանք

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

Գրեց Մերենց

Սոյն գեղեցկահիւս վիպասանութենէն՝ ոյն պատմական աղբիւրը Ռուբինեան հարստութենէն առնուած է, և որ Բրիստոսի 1145 թուականին Հայոց Կիլիկիոյ մէջ վերստին ձեռք բերած իշխանական մեծութեան ճշդրտատիպ պատկերն է, ամեն հայ պէտք է փութայ մի օրինակ ունենալ։

ՓՈՒՆՋ

ՕՐԱՑՈՑՑ ՊԱՐԶ ԵՒ ԸՆԴԱՐՁԱԿ 1878
ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
ՑՈՒՑԱԿ
յԵրեմիա Քահանայէ Խասգիւղի

Պարունակութիւն ընդարձակին

Օրացոյց պարզ.

Ազգ. Հոդեւոր գլուխ, և ընդհ. ժողով.

Ազգ. վարչութիւն կրօնական՝ և քաղ. ժողով։

Ազգ. զանազան ժողովք. խորհուրդք, և հոդաբարձութիւնք.

Սկիզբն օսմանեան Տէրութեան.

Օսմանեան կայսր և կայսերազունք.

Բարձրաստիճան նախարարք Տէրութեան.

Հայազգի պաշտօնատարք ի Բ. Դուռն.

Թիւ մարդկան ընդ ամենայն երեսս երկրի.

Թիւ ազգիս Հայոց.

Արժէք դրամոց զանազան ազգաց.

Մշտնջենաւոր աղիւսակ դիւտի աւուր ամսամտի.

Համեմատութիւն Եւրոպիոյ և Տաճկաստանի ժամուց և բոպէից։

Կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց քով, Պարզ 60 փր. Ընդարձակ 3 ղշ։

Սուլթան Մահմուտ խան էվվել Թապէ սերահ հազրէթլէրի էվգաֆքնտան Պէյօղլունտա Թագսիմին ճանիպը եսարքնտա քային իւզէրինտէ պիր պապ մահալլէպիճի տիւքեանը իլէ էպնիյէի սայիրէի միւշթէմիլ մալիւմ էլ մեգտար արսա պիլ միւզայէտէ սաթըլաճաղը, վէ պէհէր զէրայը գայիմէ ֆիյաթը միրիյէ իլէ իւչ եիւզ եէթմիշ զուրուշտա թալիպի էօհտէսինտէ պուլքնտըղը, վէ թարիխը իլանքն եէկիրմի պիրինճի կիւնի սաաթ տօգուզտէ պունքն գարարը գաթիսի վիրիլէճէյի զաղէթալէր վասէթասը իլէ իլան օլունմըշ բոր։ Պաղը զաղէթալէր պու իլանը պազբէրինտէն պիր իքի կիւն սոնղրա իճրա իթմիշ օլտըղընտան գանղը կիւն միւտտէթին խիթամ պուլաճաղը էզհանճա թէրէտտիւտի միւճիպ պուլքնմըշ օլտըղընտան՝ իշ պու թէրէտտիւտին տէֆի իչուն միւտտէթը իլանքն իշպու քեանունի էվվէլ բուտինին օթուզ պիրինճի ճիւմաա իրթէսի կիւնի սաաթ տօգուզտա խիթամ պուլաճաղը թալիպ լէրին մալիւմի օլմագ իչիւն, թէքրար իլան գելքնտը էվգաֆը հիւմայուն վարիտաթ իտարէսինտէն։

—

Սուլթան Պայազիտ խան վէլի թապ սերահ հազրէթլէրի վագքֆքնտան Գուլէ-գափուսքնտա Գապրիսան ճատտէսինտէ քեային էթրաֆը էրպաասը թարիխի ամ իլէ մահտուտ թէրպիան պին եիւզ օն ալթը զէրա պիր գըթա արսայի խալիյէ թալիպլէրինին թարիխի իլանտէն իթիպարէն եէկիրմի պիր կիւնէ գատար էվգաֆը հիւմայուն վարիտաթ իտարէսինէ կէլմէլէրի էլինէի միւխթէլէֆէ իլէ նէշր օլունան զաղէթալար իլէ իլան գելքնմըշ բոր։ Իշպու արսանքն պէհէր զէրայի գայիմէ եիւզ զուրուշ հիսապի իլէ շիմտի եիւչ եիւզ զրուշտա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իշպու արսայա իշպու շէհրը քեանունի էվվէլին եէկիրմի սէքիզինճի չարշէնպիհ կիւնինտէն իթիպարէն օն պիր կիւն միւրուրինտէ եանի շէհրը քեանունի սանինին եէտինճի ճիւմա իրթէսի կիւնի սաաթ սէքիզտէ գարարը գաթի վիրիլուպ՝ անտէն սոնղրա զամմ գապուլ օլունմայաճաղընտան՝ թալիպ օլանլէրին միւտտէթը մէգքիւրէ զարֆքնտա էվգաֆը հիւմայուն վարիտաթ իտարէսինէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրի իլան օլունուր։

Բիյատէ նէֆէրաթը չատբրը, պիր ատէտ զուրուշ գբրդ.

Սիւվարի նէֆէրաթը չատբրը, ատէտ պիր, զուրուշ էլի.

Մաթպախ չատբրը, ատէտ պիր, զուրուշ էլի.

Նէվրէսիմ զապբթան չատբրը, ատէտ պիր, զուրուշ օթուզ ալթը.

Ապտի փաշա չատբրը, ատէտ պիր, զուրուշ գբրդ իքի.

Եաթագ մաշմասը, ատէտ պիր, զուրուշ ալթմըշ իքի.

Սէքփան չէրկէսի, ատէտ պիր, զուրուշ օթուզ.

Թէփէլի հիւլա, ատէտ պիր, զուրուշ օն ալթը.

Աչբդ հիւլա, ատէտ պիր, զուրուշ եէտի։

Ֆապրիգա պէզի գբրփընդբսը, գբյէ պիր, փարա եիւզ պիր.

Գէօհնէ չատբը գբրփընդբսը, գբյէ պիր, փարա եէթմիշ։

Էլպիսէ անպարբնտա մէվճուտ պուլունուպ ֆիրուխթի պունտան էվվէլ իլան օլունան պալատէ մուհարրէր օն պիր գալէմ քէօհնէ չատբը վէ սայիր պէզլէրինին պէհասը եիւզիւք գայիմէ եիւզ զուրուշա օլարագ փէշինէն ալընմագ շարթը իլէ, զիյրլէրինտէ կէօսթէրիլան ֆիյաթլէրինին մէճմուլը էսմանքնա եիւզտէ օն իքի զուրուշ զամմը իլէ իշթիրասը թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ՝ իշ պուքեանունի էվվէլը բուտինին եէկիրմի տօգուզունճը փէնչէնպիհ կիւնի միւզայիտէսի պիլիճրա գարարը գաթիսի վիրիլէճէյինտէն՝ թալիպ օլանլէրին եէվմի մէգքիւրտէ տարը շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

26 քեանունի էվվէլ 1877

Պապը Սէրասքէրի

ԱՌ ԱՐԵԳԱԿՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ՕՏԱՐԱՑԻ

Փ. Դ. Գասպարեան վերակոչեցաւ ի դեղատուն ի դեղարան Ամենայն Հայոց Ամենայնի Գրիգորի Լուսաւորչի

ՄԵԾ ՏՈՒՆ ԴԵՂԱՊՈՐԾՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ԴԵՂՕՐԷԻՑ
Վ. ԾԱՆՆԻ
Բերա Մեծ փողոց Աղամամի թիւ 77
ԵՒ
Կ. Պոլիս Կամուրջի հրապարակը թիւ 1—2
Եւրոպիոյ առաջին գործարանաց հետ յարաբերութեամբ կապուած, և իւր դեղորէից ընտրութեամբն և դնոց չափաւորութեամբ հրաշակուած։

Մակի մթերանոց անուանի Հ. Նէսթլէ քիմիագէտին շինած Ֆն. լափէյչին, որ փոքրիկ ոչէ տղայոց, տկար կազմուածեցող և հիւանդութեան ապաքինելոց միակ անդարար ուտելիքէն համայն Եւրոպիոյ մէջ ընդունուած և ամեն գըլխաւոր բժշկաց հաւանութիւնն ստացած։

Հոն կը գտնուի նաև։

Քոտ (մատակի խմորեալ կաթ) որ մեծ համբաւ ունի Եւրոպիոյ մէջ և շատ կը փնտրուի։

Սընֆիլ ոը Բինէն, զուտ և մաքուր, Բէլթիէ, Տիոպօսք, Ժօպոթ և Էվանս Լէղէ ճարտար քիմիագէտներէն պատրաստուած։

Ձկան իւղ, զուտ Քրիսթիանայի Բէթիկէր Մէլէրի գործարանէն ելած։

Եէրդէ (հինտիպա) խահուէ, Լուսավիսպուրկի Հ. Ֆրանք գործարանէն ելած ստամոքսի ուժ տուող և ախորժակ բացող որ հաստակ խահուէի հետ խառնելով գինը մեծապէս կիլիցնէ՝ առանց համն ու հոտը փոխելու։

Արուեսպական սառոյց ամեն ժամու մէջ։

Տիւժէնի ջուր, մազերու անվրիպելի ներկ։

PILULES HOLLOWAY
ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀՈԼԼՕՈՒԷԻ

Լեարդի, ստամոքսի, և աղիքներու ամեն տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը, նաև ղղային տկարութեան, ուժաթափութեան և տխրութեան համար. կը ջնջէ և անհետ կընէ ամեն տեսակ անչափաւորութեանց հետքերը։ Արտի և երիկամանց վրայ օգտակար ազդեցութիւն մ'ունի. արիւնը մաքրելով նոցա խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ, և գրգռելով կենսական գործարանները կը զօրացնէ։ Իւր դեղական մեծ ազդեցութեամբը սրտախառնութիւն, կուժուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լեցուած կազեր, գլխի ցաւեր կը վանէ. մարսողութիւնը կը չափաւորի, և մարմինը մաքրուելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ՝ որ շատ անդամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնապատճառ կըլլան, առողջ, ուժեղ, և բնական դիրքը կդգենու։

ONGUENT HOLLOWAY
ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈԼՕՈՒԷԻ

Մորթային հիւանդութիւնք և վէրք բուժելու մասին ունեցած պալսամական յատկութեանցը չհաւասարիր բնաւ ուրիշ դեղ մը. հին կամ նոր թունաւոր վէրքեր, ուռեցք, քաղցկեղ (շիրիփէնչէ), սրունից և ստեանց վէրքեր կամ բոլորսվին կանցնին և կամ կլաւանան. օգտակար է նաև հարբուխի, հաղի, սրտի բաբախման, մանաւանդ օդացաւ (եէլ) ըսուած հիւանդութեան։ Իւր կազդուրիչ և զօրաւոր ազդեցութեամբը խոյլ (սըրաճա) հիւանդութեան ապականիչ զօրութիւնը ի՛նչ աստիճան որ ըլլայ՝ կը դիմադրաւէ։

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ, որ կը գտնուի ամեն դեղավաճառներու քով, և մասնաւորապէս Պոհէմ-գափու Թաշխանի կողմերը Պ. Գասապեանի դեղարանը՝ Ն. 7 կը ծախուի։

Աւելի առնել ուզողը կը հրաւիրուի առ հեղինակն աջքթոր Հոլլօուէ ի Լոնտոն Զբըսֆօրտ փողոց Թիւ 555։

ՊԱՅՄԱՆՔ ՓՈՒՆՋԻ

1.—Փունջը ՁՈՐԵՇԱԲԹԻ և ՇԱԲԱԹ օրերը կը հրատարակուի։

2.—Տարեկան բաժանորդագինն է միայն չորս արծաթ մէճիա՝ կանխիկ վճարելի թէ՛ մայրաքաղաքիս և իւր արուարձանաց, և թէ գաւառաց համար։

3.—Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կընդունուի։

4.—Տեղական ու գաւառական թղթատարութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ։

5.—Հատը 60 փարայ է, և կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց խանութները և ձեռքէ ծախողներու քով։

6.—Ծանուցման տողը 3 ղրուշ է մէկ անդամի համար։ Աւելի ածան կըլլայ աւելի անդամներու համար։

7.—Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր ուղղելի առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան, Կ. Պոլիս Ալաճա-Համամ Խալիլ խան միջին յարկ թիւ 19։

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԷՐ
Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԴՐ. Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻԶԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐ
Բիզա փաշա՝խան թիւ 3